

Råttproblemen

i Sverige

Över 1 miljon fångade

råttor under 2023

Innehåll

1	Rättproblem i det moderna samhället	s.1
2	1 miljon fångade rättor under 2023	s.2
3	Rättproblem i Sverige per län	s.3
4	Det här är brunrättan	s.5
5	Rättor trivs där det finns människor	s.6
6	Rättor orsakar stora problem	s.7
7	Hur bekämpas rättorna bäst?	s.8
8	Proaktiva digitala metoder	s.9
9	Så hjälper du till att motverka rättproblem	s.11
	Checklista: Allmänna platser	s.11
	Checklista: Flerfamiljshus	s.12
	Checklista: Villa och fritidshus	s.12

Råttproblem i det moderna samhället

För 200 år sedan bodde 90 procent av Sveriges invånare på landsbygden. Idag är det tvärtom – nästan 90 procent bor i tätort och städerna växer för varje år. Med urbaniseringen kommer ett växande problem med skadedjur. Flera av dem mest ovälkomna gäster trivs helt enkelt där det finns många människor. Och det gäller inte minst råttor.

En stadsmiljö för en råtta erbjuder gott om föda bland skräpet människor lämnar framme. Samtidigt finns många ställen för råttan att gömma sig på. De ger sig sedan ut i stadsmiljön, in i fastigheter och till mindre tätbebyggda bostadsområden på jakt efter mat.

Många är rädda för råttor, och det finns goda skäl till det. De sprider smitta och orsakar allvarliga skador på hus, egendom och livsmedel. Att hålla råttorna borta från vår inomhusmiljö är viktigt.

Den goda nyheten är att det moderna samhället inte enbart fört med sig råttvänliga miljöer, utan även bättre metoder för bekämpning. Tack vare digitaliseringen har vi på Anticimex utvecklat uppkopplade metoder för att bekämpa råttorna. Vi håller på att bygga en rikstäckande digital övervakning av råttpopulationen för att angreppen ska upptäckas tidigt. Det gör att vi kan sätta in mer precisa bekämpningsinsatser, lära oss mer om råttorna och fokusera på förebyggande insatser. Sammantaget blir det en mer hållbar skadedjursbekämpning.

I den här rapporten ger vi vår bild av råttproblemen i Sverige och vad vi tillsammans kan göra åt det. Med ett bra samarbete mellan privatpersoner, näringsidkare och samhällsaktörer kan vi skapa råttfria miljöer.

Trevlig läsning!

Thomas Persson Vinnersten
Biolog och skadedjursexpert
Anticimex

1 miljon fångade råttor under 2023

Problem med råttor är dessvärre vanligt i Sverige. Under 2023 fångade Anticimex 1 020 409 råttor, vilket är 4 procent fler än under 2022.

Med hjälp av digitala fällor och sensorer bekämpar och övervakar Anticimex råttorna i de miljöer där de orsakar problem. Data från de digitala fällorna och sensorerna visar att under 2023 fick Anticimex:

- 1 020 409 larm om fångst av råttor, en ökning med 4 procent från 2022 då motsvarande siffra var 982 710.
- Under året har Anticimex placerat ut 10 procent fler digitala fällor från 2022.
- Utöver larmen om fångster fick Anticimex 792 953 larm om rörelser av råttor från den digitala rättövervakningen.
- Totalt fick Anticimex in 1 813 362 rättlarm* under 2023.

Anticimex digitala rättövervakning	2022	2023
Digitala fällor	55 937	61 526
Fångade råttor	982 710	1 020 409
<i>varav fångster ovan jord</i>	51%	48%
<i>varav fångster under jord</i>	49%	52%
Registrerad rörelse	682 530	792 953
Rättlarm* totalt	1 665 240	1 813 362

**Ett rättlarm hos Anticimex innebär att digitala sensorer i realtid varnar för biologisk aktivitet eller fångst av råttor och i vissa fall möss.*

Råttproblem i Sverige per län

I och med att råttor trivs där det finns mycket människor är de svenska länen med störst befolkningmängd värst drabbade. Enligt Anticimex statistik visar råttövervakningen att Stockholms, Skånes och Västra Götalands län har haft flest råttlarm under 2023. Flest råttor fångades i Skåne län.

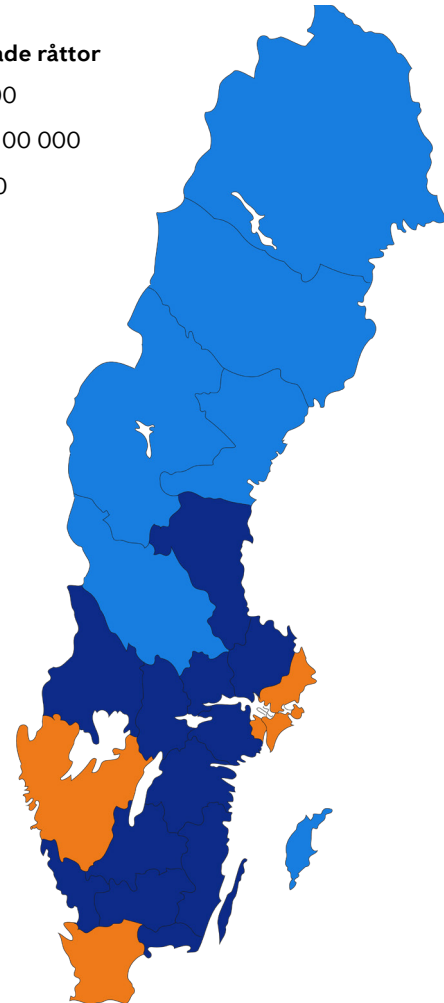
Län	Västra Götaland	Skåne	Stockholm
Fångade råttor	171 764	284 110	176 093
Registrerad rörelse	197 818	78 246	127 359
Råttlarm totalt	369 582	362 356	303 452

Antal fångade råttor

● >100 000

● 10 001-100 000

● 1-10 000

Det här är brunråttan

Råttor är allätare, lever under jord i utgrävda gångar och livnar sig främst på det skräp som människor lämnar efter sig.

Brunråttan (*Rattus norvegicus*) är den enda råttarten i Sverige. Brunråttan blir mellan 20–30 cm lång exklusive svans. Svansen är ca 15–23 cm lång. Råttors tänder växer konstant och de måste därför gnaga på saker hela tiden för att deras tänder inte ska bli för långa.

Brunråttans tassavtryck, ca 1,5 cm

Råttornas ungar är köns mogna redan vid 2–4 månaders ålder, vilket innebär att råttor kan föröka sig mycket snabbt. Ett råttpar kan i teorin ge upphov till 1 000 nya individer under ett år. En råtta lever ungefär 1–3 år.

Brunråttans spillning, ca 1,8 cm

Brunråttans längd exklusive svans, ca 20–30 cm

Råttor är allätare. En vuxen råtta äter ungefär 10 procent av sin kroppsvikt per dygn, vilket motsvarar ca 20–50 gram. Luksinnet är råttans viktigaste sinne och hjälper dem att hitta födan.

Råttor och möss tillhör olika släkten i familjen råtttdjur. Därför skiljer sig deras biologi, beteende och vilka problem de orsakar.

Råttor är neofober, alltså misstänksamma mot nya saker i sin omgivning.

Råttor kan hoppa upp mot 1 meter utan ansats, kan klättra flera meter på lodräta ytor och är duktiga på att simma. En råtta kan hålla andan upp till 5 minuter under vattenytan.

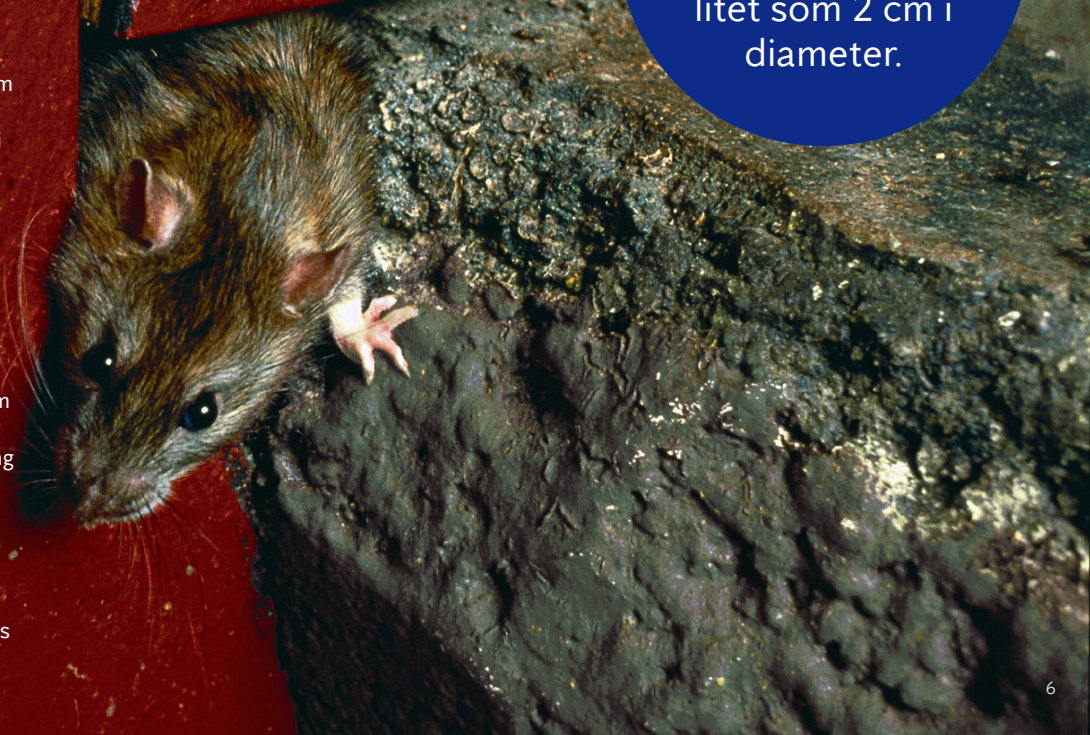
Råttor trivs där det finns människor

Råttor väljer miljöer där det finns gott om föda och ställen att gömma sig på, ofta där människor finns. Råttor trivs främst i fuktiga miljöer, som i källare och avlopp. De gräver och gnager ut långa gångar. I korridorsystemen gräver de stora kammare där de lagrar mat och bor.

Råttor lockas fram från sina gömställen när det finns mat och sopor tillgängligt. Finns det brister i sophantering och kompostering riskerar man att locka fram råttor. De söker sig även till platser där många har picknick eller där fågelmatning sker.

Råttor frodas mitt i städerna, men söker sig även till mindre tätbebyggda områden. Exempelvis rycker Anticimex varje år ut till 20 000 villor och fritidshus som drabbats av råttproblem.

Råttor är extremt smidiga och kan ta sig igenom ett hål så litet som 2 cm i diameter.

Råttor orsakar stora problem

Råttorna orsakar problem på många olika sätt. De är aktiva året runt och problemen de orsakar är inte beroende av säsong, till skillnad från möss som orsakar mest problem från september till februari.

Spreader smitta

Råttor har alltid funnits i våra samhällen och sprider smitta via sin urin och avföring, som kan orsaka allvarliga sjukdomar hos människor och husdjur. Exempel på bakterier, virus och parasiter som sprids via råttor är salmonella, toxoplasma och hantavirus.

Gnager på allt

När råttor kommer in i byggnader kan de gnaga sönder allt som är mjukare än järn. Om en råtta gnager på en elledning kan kortslutning uppstå och i värsta fall kan det leda till en brand.

Skapar obehag

Många tycker att råttor är ett otäckt och skrämmande inslag i våra städer. Råttornas urin och avföring luktar starkt fränt och det kan upplevas obehagligt.

Dåligt rykte

Råttor är ett hälsoproblem. Drabbade områden, fastigheter och verksamheter brukar därför riskera att få mycket klagomål och dåligt rykte om de inte får bukt på problemen.

Underminering av mark

När råttor bygger sina gångar och råttbon tätt inpå varandra riskerar mark och vägar att undermineras.

Uppättna planteringar

Lantbrukare, kolonilotter och även privata trädgårdar kan drabbas av råttor som bygger gångar i planteringar och äter upp odlingar.

Hur bekämpas råttorna bäst?

En effektiv råttbekämpning bygger på långsiktiga förebyggande åtgärder tillsammans med digitala metoder istället för enbart sanering.

Trots att råttor orsakar problem för människor gör de också en del nytta. Alla djur har en roll i ekosystemet och att utrota en art är därför aldrig målet med skadedjursbekämpning.

Istället läggs fokus på kunskap om djurens beteenden tillsammans med byggnadstekniska åtgärder som förhindrar att råttor tar sig in i miljöer där de orsakar problem för människor.

För att lyckas behöver privatpersoner, näringsidkare och offentlig verksamhet samarbeta. Råttorna rör sig nämligen över tomtgränser. Men med ett strategiskt och systematiskt förebyggande arbete minimeras risken för stora råttproblem.

En nyckel är moderna övervakningsmetoder. Som första företag i världen har Anticimex utvecklat digitala metoder för att både övervaka och bekämpa råttorna.

Efter beslut från Kemikalieinspektionen 2019 finns det inga bekämpningsmedel mot råttor (och möss) som får användas av privatpersoner. Endast professionella utövare, som Anticimex skadedjurstekniker, får använda produkter med bekämpningsmedel mot gnagare.

Proaktiva digitala metoder

Med digitala metoder kan vi arbeta proaktivt mot råttor istället för reaktivt, som historiskt dominerat skadedjursbekämpningen.

I årtionden har övervakning och bekämpning av råttor utförts genom att fällor och betesstationer med bekämpningsmedel placerats ut. Det innebär att en tekniker regelbundet behöver besöka varje fälla för att kartlägga om en råtta fångats eller ätit av betet.

Med den digitala skadedjurskontrollen övervakas rättornas rörelsemönster och fångster registreras i realtid utan behov av fysiska besök. Annalkande

råttproblem upptäcks tidigt och Anticimex kan sätta in mer precisa bekämpningsinsatser samt fokusera på de förebyggande åtgärderna. Utöver det används digitala råttfällor helt utan bekämpningsmedel.

Sammantaget minskar behovet av att använda bekämpningsmedel och det ger en mer hållbar skadedjurskontroll.

I och med att rättorna förekommer över stora områden,

Skadedjurs-
tekniker betar
en brunn med
bekämpnings-
medel 1991.

Idag är Anticimex
bekämpning av råttor
under jord fri från
bekämpningsmedel.

speciellt i tätorter, behövs många övervakningspunkter för att få en heltäckande bild av råttproblemen. Anticimex bygger just nu ett nationellt rättövervakningssystem genom att successivt införa digital övervakning av råttor hos alla 35 000 företagskunder.

Utöver det har Anticimex lanserat digital rättövervakning för privatpersoner, som

kommer öka räckvidden på det digitala övervakningsnätet.

Vinsterna med en heltäckande nationell rättövervakning är att man kan förebygga råttangreppen, men också att kunskapen om råttor förbättras. Exempelvis kan korrelationen mellan råttornas aktivitet i avlopssystemen och ovan jord analyseras.

Den digitala rättövervakningen fungerar som ett tjuvarm mot råttor i dolda utrymmen.

Så hjälper du till att motverka råttproblem

Grundförutsättningen för råttornas överlevnad är att det finns tillgång till vatten, föda och skydd. Lämna inte mat och skräp på allmänna platser, såsom picknickrester i parken och undvik att mata fåglar. Sen finns det en rad åtgärder att vidta både inomhus och utomhus för att hålla råttorna borta från vår närmiljö. Följ våra checklistor på nästföljande sidor.

Allmänna platser

- ✓ Släng skräp i täta sopbehållare.
- ✓ Lämna inte matrester i parker eller på badplatser.
- ✓ Mata inte fåglar.
- ✓ Finns det brister i sophantering, meddela kommunen.

Flerfamiljshus

- ✓ Hitta en rutin för rengöring av soprum och soptunnor. Kärnen för matavfallet blir snabbt smutsiga och börjar lukta, vilket lockar till sig råttor. Även andra kärn kräver regelbunden rengöring.
- ✓ Säkerställ att avfallskärnen har tättslutande lock.
- ✓ Laga hål i fastigheten så att råttor inte kan ta sig in. En råtta kan ta sig in genom ett hål på 2 cm.
- ✓ Klipp ner växter som växer på eller intill fasaden. Råttor använder dessa som skydd och för att klättra upp och in i byggnader.
- ✓ Täta dörrar och fönster till soprummet eller sophuset, exempelvis med tätningslister och släpplister.
- ✓ Täck för ventiler och rörgenomföringar med metallnät med en maskvidd på högst 10 mm och trådtjocklek på minst 0,7 mm i rostfritt stål, koppar eller mässing. Tänk på att fästa metallnätet ordentligt.
- ✓ Använd digital råttövervakning för att minska risken för problem. Digital skadedjurskontroll gör det möjligt att få larm så fort råttor rör sig i närheten så att man kan vidta åtgärder innan ett större angrepp uppstår.

Villa och fritidshus

- ✓ Håll efter sopsorteringen. Se till att det är tättslutande lock på sopbehållare. Komposter ska placeras en bra bit från huset.
- ✓ Lämna inte mat framme och töm skafferiet när du stänger eller åker från fritidshuset.
- ✓ Håll rent från bråte i förråd och garage, källare och vind. Det är bra att inte förvara saker direkt på golvet.
- ✓ Klipp ner växter och stapla inte ved, trädgårdsmöbler eller annat intill fasaden. Råttor klättrar bra och kan ta sig in i byggnader på högre höjd.
- ✓ Täta alla hål i fasaden och grunden. En råtta kan ta sig in genom ett 2 cm litet hål.
- ✓ Täck för ventiler och rörgenomföringar med metallnät med en maskvidd på högst 10 mm och trådtjocklek på minst 0,7 mm i rostfritt stål, koppar eller mässing. Tänk på att fästa metallnätet ordentligt.
- ✓ Täta rörgenomföringar under diskbänk och till elementrör. Råttor kan klättra flera våningar inuti ett rör.
- ✓ Använd digital råttövervakning för privatpersoner för att säkerställa att råttor inte letar sig in i hus och fritidshus.

